ARKÆOLOGI SYDFYN

2024

Kulturhistorisk Rapport for større arkæologisk forundersøgelse

SOM 000841 Miljøvej (ASF0250)

Matr.nr.: 11r

Ejerlav: Sørup, Svendborg Jorder

Svendborg Sogn, Sunds Herred, tidl. Svendborg amt.

Sted- og lok.nr.: 090513-302

SLKS j.nr.: 24/05438

Allan Knudsen

Svendborg Museum

20-09-2024

Kulturhistorisk Rapport for den større arkæologisk forundersøgelse SOM000841 Miljøvej (ASF0250)

Indhold

Abstract 2
Undersøgelsens forhistorie 3
Administrative data 5
Topografi, terræn og undergrund 6
Udgravningsmetode 8
Undersøgelsens resultater 10
Fremtidigt arbejde på stedet 14

Abstract

Svendborg Museum foretog i september måned 2024 en større arkæologisk forundersøgelse på et 16.000 m² stort areal ved Miljøvej i Svendborg. I forundersøgelsen fremkom kun ganske få fortidsminder, heriblandt enkelte stolpehuller, fyldskifter og kogegruber. Der blev ikke gjort genstandsfund ligesom der heller ikke kunne udskilles konstruktioner. De få fortidsminder medførte, at museet kunne færdigregistrere fortidsminderne i forbindelse med forundersøgelsen og efterfølgende frigive arealet.

Undersøgelsen blev foretaget i fint septembervejr, hvor der dog sneg sig enkelte byger forbi. På billedet er forundersøgelsen skudt i gang fra østlig ende, set fra nord.

Undersøgelsens forhistorie

Forud for salg af den berørte matrikel anmodede Svendborg kommune om en forundersøgelse af arealet. Svendborg Museum foretog derfor i september måned 2024 en forundersøgelse på matriklens i alt 16387 m².

Ortofoto med markering af matrikel 11r, Sørup, Svendborg Jorder.

Svendborg Museum har tidligere udført flere forundersøgelser og egentlige undersøgelser i området. Undersøgelserne har omfattet bebyggelsesspor fra flere forhistoriske tidsperioder:

- Mod vest på nabomatrikelen 11n er der fundet dødishuller hvori der blev fundet anthropogent forarbejdet flint af mesolitisk karakter, herunder en kerneøkse af typisk Maglemosepræg (System nr.: 174001 – SOM01.355). Bebyggelse fra middelalder og affaldsgruber er fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder (Sytemnr.: 198086 og 198272 - SOM387 og SOM387-2).
- Også mod vest i det nuværende motorvejstracé blev der i den vestlige del af motorvejstracéet til motorvejen mellem Odense og Svendborg fundet en hustomt fra efterreformatorisk tid samt spredte gruber fra førromersk jernalder. Under journalnummeret SOM 01.360 blev der gjort fund af hustomter, brønde, en ovn, hørbrydningsgruber og kulturlag øst for SOM 01.358 fra højmiddelalder og efter reformatorisk tid samt enkelte fund fra jernalderen. De to lokaliteter viste sig ved fortsat gravning at være adskildt af en fossil vej og tofteskel. Der må ved fremtidige anlægsarbejder i området såvel øst, som vest, for motorvejen forventes kontakt med jordfaste fortidsminder (Systemnr.: 171862).
- På nabomatriklen mod øst (matrikel 88) er der udgravet flintgenstande fra mesolitikum, mulige toskibede huse fra neolitikum, et kulturlag fra yngre bronzealder samt brandgrave fra ældre romersk jernalder (Systemnr.: 194086).

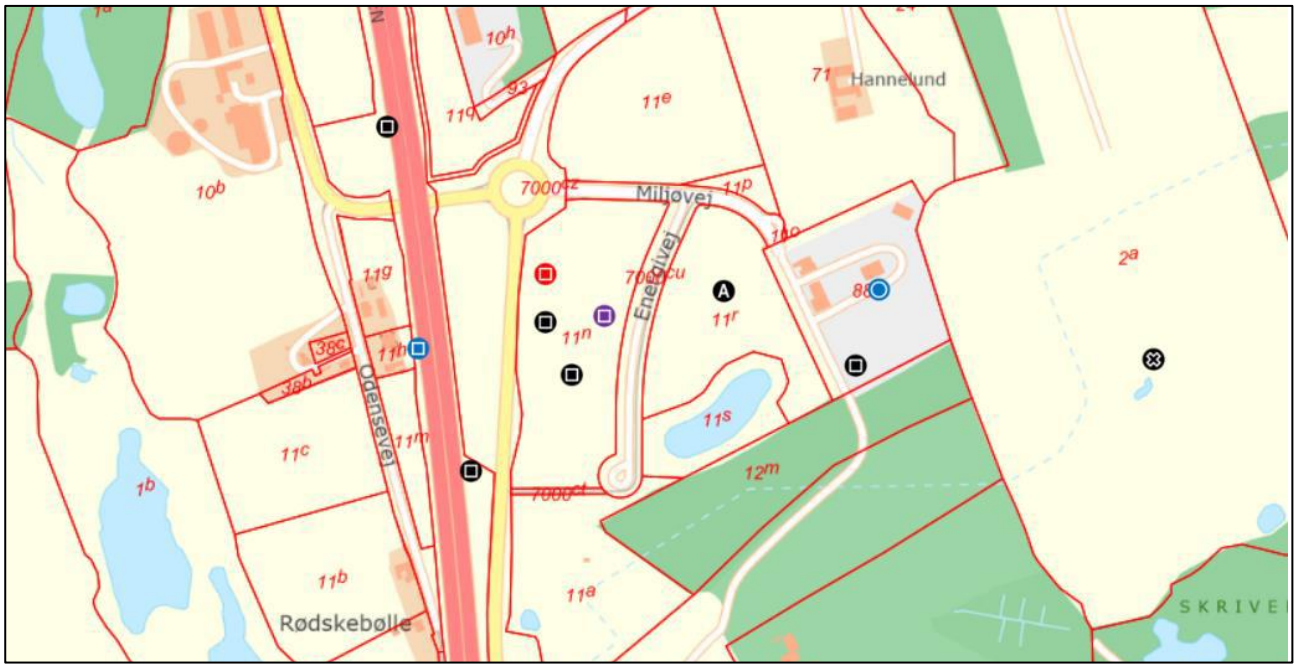

Projektområdet – matrikel 11r, ca. midt i billedet - med de registrerede fortidsminder på Fund of Fortidsminder.

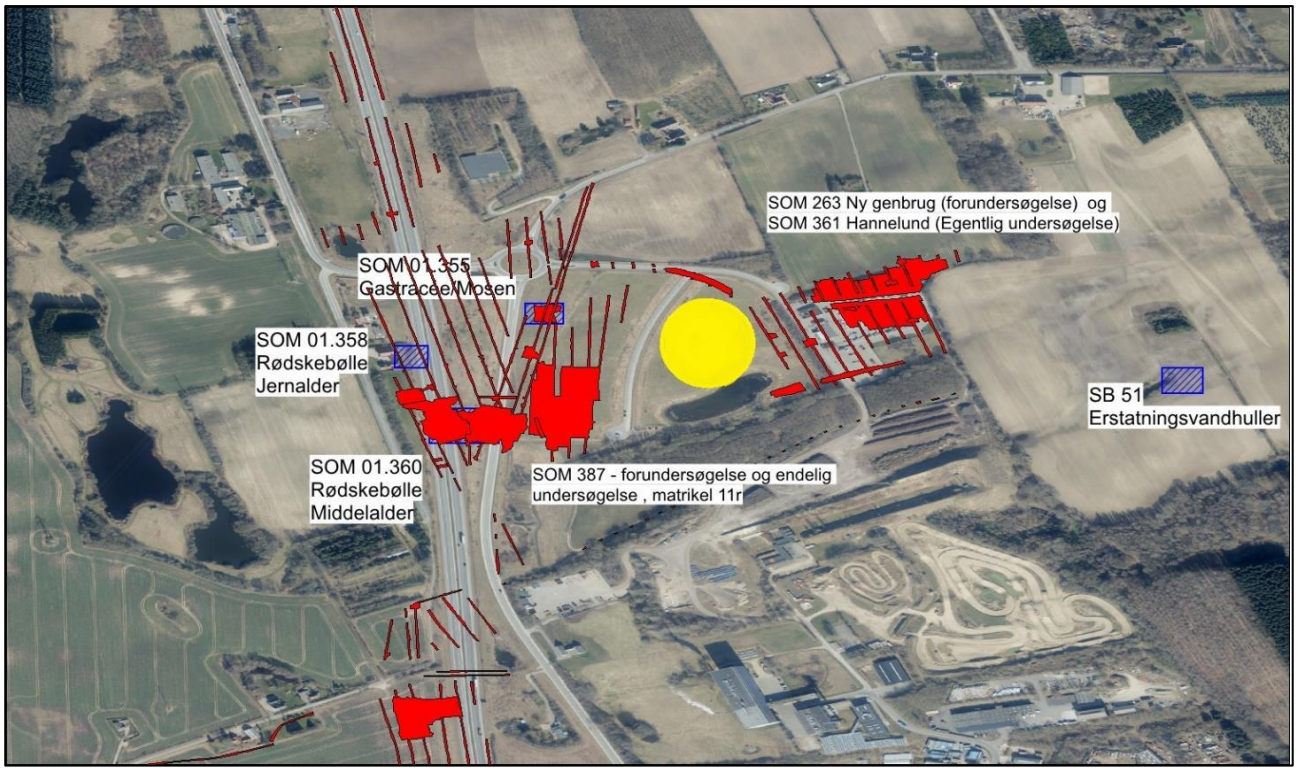

Oversigt over museets tidligere undersøgelser i området. Med gul cirkel er matrikel 11r – det aktuelle område for forundersøgelsen – markeret.

På baggrund af ovenstående anså museet det for sandsynligt, at der under en arkæologisk forundersøgelse af arealet vil fremkomme væsentlige fortidsminder.

Administrative data

Bygherre:
Svendborg Kommune

Ansvarshavende institutioner:
Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv
Fejøgade 1
4800 Nykøbing Falster

Svendborg Museum del af Museum Sydfyn og Arkæologi Sydfyn
Grubbemøllevej 13
5700 Svendborg

Slots- og Kulturstyrelsens journalnummer: 24/05438
Svendborg Museums journalnummer: SOM000841 Miljøvej (ASF0250)

Entreprenør:
Solbjerg Maskinstation

Sagsforløb:
2023-10-03: Svendborg Kommune kontakter Svendborg Museum med henblik på vurdering af arkæologisk interesse og evt. forundersøgelse.

2024-04-05: Svendborg Museum indsender budget til Slots- og Kulturstyrelsen.

2024-08-12: Slots- og Kulturstyrelsen godkender budget for forundersøgelsen.

2024-08-15: Bygherre godkender budget for forundersøgelsen.

2024-09-11: Opstart af forundersøgelse.

2024-09-17: Arealet frigives til bygherre efter endt forundersøgelse.

Topografi, terræn og undergrund

Arealet er beliggende i åbent land og dyrket mark. Terrænet ligger på projektområdet ganske jævnt omkring kote 63,5. På den sydvestlige del af arealet stiger terrænet dog ved en mindre forhøjning til kote 67. Hele området omkring projektarealet gennemgik for 15-20 år siden store forandringer, da der mod vest blev anlagt motorvej, landevej og rundkørsel, mens der mod øst blev anlagt genbrugsstation. Den aktuelle matrikel ligger således kilet ind mellem disse anlægsarbejder.

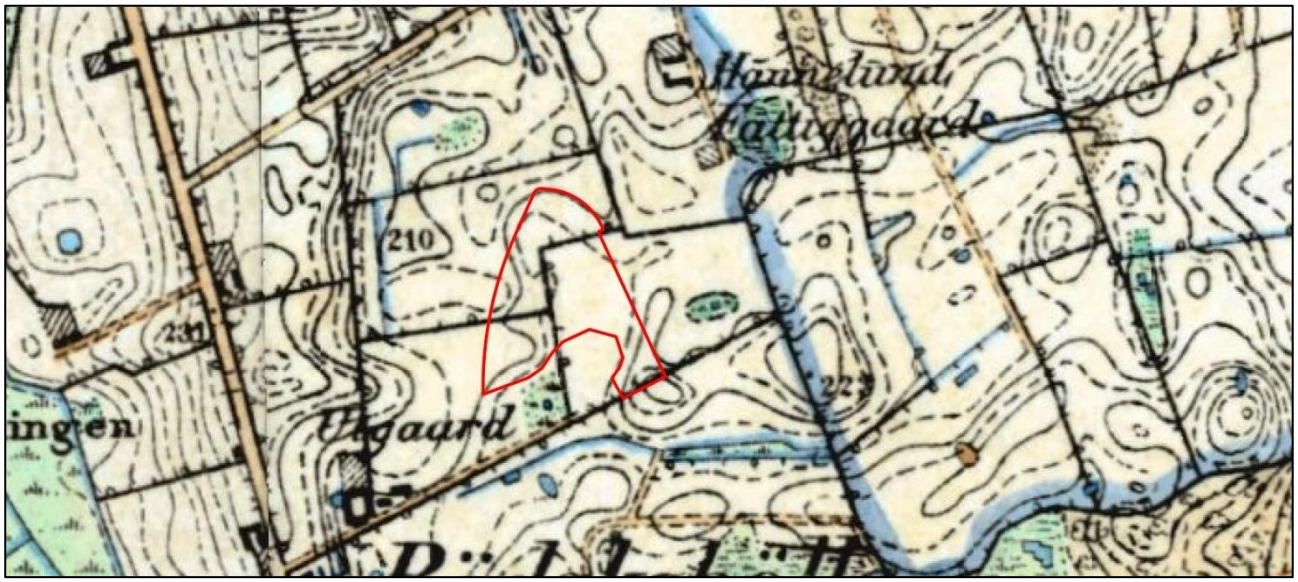

Matrikel 11r med rød streg ses her på baggrundskort Høje Målebordsblade.

Ved forundersøgelsen kunne det ses, at undergrunden hovedsageligt bestod af let sandet ler i meget varierende typer. Både gule, brungule, rødgule og blålige nuancer fandtes på arealet. Stedvist var undergrundet stenfyldt og enkelte steder blev der fundet mere sandede områder. Muldtykkelse varierede kraftigt på det kuperede areal. Mod øst fandtes et bugtende undergrundsterræn hvor muldlag og opfyldslag varierede mellem 40 og 150 centimeter. De mange mindre dybe lavninger tolkes som mindre dødishuller. Mod vest hvor terrænet generelt var en anelse højereliggende varierede muldtykkelsen mellem 50 og 30 cm.

På billedet ses hvorledes et dødishul under udgravning.

På billedet ses muldlagets tykkelse på arealets vestlige (og højereliggende) del.

Udgravningsmetode

Søgegrøfterne udlagt omtrentligt nordøst-sydvest parallelt med matriklens østlige afgrænsning. Fremkomne anlæg blev indmålt med GPS. Efter endt muldafrømning foretoges registrering af relevante anlæg og slutteligt blev søgegrøfterne tildækket igen.

Undersøgelsen blev startet fra øst mod vest med søgegrøfter med 8 meters mellemrum. På den østlige del, hvor der fandtes mange dødishuller og lavninger var muld og opfyldslagene op til 150 centimeter tykke. Det stod derfor hurtigt klart at grundet det tykke opfyldslag i dødishullerne/lavninger, ville det ikke være muligt at nå at undersøge hele arealet indenfor budgetrammen. Efter søgegrøft 10 besluttedes det derfor at lægge 12 meter mellem hver søgegrøft. Fra omtrent samme sted ophørte dødishullerne/de opfyldte lavninger og fortsættende mod vest fremkom hovedsageligt normale muldtykkelser på 30-50 cm.

I alt blev der udlagt 20 søgegrøfter og der blev foretaget en enkelt udvidelse ved et mindre område med enkelte kogestensgruber.

Den lille udvidelse ved kogestensgruberne.

På dele af arealet viste oplysninger fra Ledningsejerregisteret at der lå forsyningsledninger af forskellig karakter. Dele af arealet blev derfor friholdt ved forundersøgelsen. Det drejer sig om et areal østligt langs matrikelafgrænsningen, samt matriklens sydøstlige hjørne. Desuden var matriklens sydlige del kunstigt opbygget med en vold som afgrænsning til spildevandssøen. Søgegrøfterne blev derfor ikke ført helt mod syd.

LER-data lagt ovenpå ortofoto og udgravningsdata.

Foruden de registrerede data i Ledningsejerregisteret skal til bygherre oplyses, at der blev der i påtruffet en betonbrønd som lå lige under muldlaget. Brønden har centrumkoordinaterne 600.703,11 / 6.105.536,65 projektion UTM Zone 32 Euref89. Brønddækslets topkote er i kote 63,43 over DNN.

Brøndens placering. LER-data lagt ovenpå ortofoto og udgravningsdata.

Undersøgelsens resultater

I forundersøgelsen blev der i alt muldafrømmet 2.747 m² af i alt 16.000 m², hvilket giver en dækningsgrad på 17,17 %. Det vurderes, at der ikke var behov for yderligere udvidelser på arealet og at forundersøgelsen gav et retvisende billede af fortidsmindernes intensitet på arealet.

Foruden moderne forstyrrelser blev der registreret i alt 22 anlæg. Disse fordeler sig således:

Stolpehul: 12 stk.

Fyldskifte. 4 stk.

Koge-/ildgrube: 3 stk.

Grube: 2 stk.

Sten: 1 stk.

Oversigt over søgegrøfternes placering på ortofoto.

Oversigt over alle søgegrøfter. Kortet viser med blåt recente forstyrrelser og med brunt registrerede anlæg.

Oversigt over alle søgegrøfter. Kortet er renset for recente anlæg og viser indmålte fortidsminder med A-nummer.

Der blev ikke gjort genstandsfund i undersøgelsen, ligesom der heller ikke blev hjemtaget jordprøver. De fundne stolpehuller lå forholdsvist spredt og kunne ikke knyttes til erkendbare konstruktioner. Et lille område med tre kogestensgruber (udaterede) kan muligvis have tilknytning til de tidligere registrerede bopladsspor mod vest som dateres fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder (SOM387-2). Alternativt skal de ses i sammenhæng med tidligere registrerede kulturlag fra yngre bronzealder, brandgrave fra ældre romersk jernalder (SOM361) og kogestensgruber (SOM382) vest for matriklen.

Den ene (A18) af de registrerede kogestensgruber ses her i profil.

Mod øst registreredes tykke opfyldslag. Opfyldslagene blev registreret under fællesbetegnelsen A2. Flere af disse kunne ses som mindre stejle fordybninger som sandsynligvis repræsentere mindre dødishuller. Nogle var op til 150 centimeter dybe.

Mod øst blev opfyldslagene gravet i bund til undergrund, men efter at have gravet flere af disse (med nogenlunde samme lagfølge) blev de efterfølgende A2 blot erkendt i fladen, hvorefter nogle blev holdt i niveau med den "normale" undergrund, mens andre blev sunget over i søgegrøfterne.

Årsagen til dette var dels at de foregående ikke have give genstandsfund og var meget ensartede, og dels for at hele matriklen kunne nå at undersøges indenfor budgettet. Opfyldet i dødishullerne A2 bestod for hovedparten af øvre meget ensartede muldlag, som var teglholdige (både røde og gule teglfragmenter) næsten til bund. De nederste 20-30 cm bestod derimod af kompakt organisk tørveagtigt materiale, som regnes for sammenpresset planterester, som må være aflejret i dødishullerne/lavningerne mens de har stået åbent. Trods stor eftersøgen efter bearbejdet flint og øvrige genstandsfund blev intet fundet.

Eksempel på et opfyldt dødishul i en af søgegrøfterne. Det mørke fyldjord ses tydeligt.

Dødishul under udgravning. Man aner det kompakte organiske lag mod bund.

Fremtidigt arbejde på stedet

De fundne fortidsminder var ikke af et omfang og karakter, som gav museet anledning til at indstille dele af arealet til en egentlig undersøgelse. Efter forundersøgelsen blev arealet derfor frigivet til bygherre. Trods de få fortidsminder på arealet vurderer museet, at der stadig kan være væsentlige fortidsminder på de ikke allerede undersøgte omkringliggende arealer mod syd og nord.